

historische kring huizen

HUIZER KRING BERICHTEN
15e jaargang nr. 3, september 1994

Aan de leden,

Ook dit jaar viel de landelijke **Open Monumentendag** in Huizen samen met de **Huizer Dag**: op **zaterdag 10 september 1994** vonden vele activiteiten plaats waar ook de Historische Kring bij betrokken was: o.a. rondleidingen in de Oude Kerk en de begeleiding van het beklimmen van de toren. In een stand onder de toren waren wandelingen en speurtochten te koop, én het in mei j.l. door de Historische Kring Huizen gepubliceerde boek "De Huizer Molen" (zie ook pag. 14 en 15 van dit blad).

Het orgelspel tijdens de rondleidingen in de Oude Kerk wordt al een beetje traditie, evenals het jaarlijkse concert door de organisten mevrouw H. van Pelt-Veerman en de heer A. van Pelt. Veel bezoekers genieten speciaal daarvan!

De Klederdrachtgroep van de Historische Kring Huizen is ook dit jaar weer aanwezig op het bordes van het Gemeentehuis tijdens de verkiezing van het Huizer melkmeisje, bij en in de Oude Kerk, en tijdens een presentatie in de grote tent aan de Oude Haven aan de Havenstraat. Wist u overigens dat het Huizer melkmeisje sinds 1816 staat afgebeeld op het wapen van Huizen?

Kortom, weer een drukke dag voor de Kring.

De Open Monumentendag wordt in 1994 voor de achtste keer gehouden; verwacht wordt dat 420 gemeenten deelnemen en dat ruim 3000 monumenten voor het publiek worden opengesteld. De "Open Monumenten-krant" en het speciaal voor de Open Monumentendag 1994 geschreven boekje "Beeldhouwkunst op Monumenten" zijn verkrijgbaar bij de VVV's en de bibliotheken.

Hieronder volgt een korte samenvatting van de monumenten die u kunt aantreffen als u een van de beschreven wandelingen maakt in ons eigen dorp. In het Oude Dorp kunt u onder meer tegenkomen:

- fraaie visserswoningen in de zogenaamde Vissersbuurt;
- het in een voormalige boerderij gevestigde theater De Boerderij;
- het Bakkerijmuseum aan de Schippersstraat, waar gedurende 200 jaar het bakkersbedrijf is uitgeoefend;
- de taveerne De Beerendshoeve aan de Vissersstraat, gevestigd in een 300 jaar oude boerderij;
- aan de Valkenaarstraat 25 het Nederlandse Smalfilmmuseum in de Rookerij - zoals deze naam al aangeeft is dit gevestigd in een oude visrokerij;
- de Oude Kerk;
- (de voorgevel van) het Oranje Weeshuis, thans de Oranjehof;
- de gerenoveerde boerderij aan de Waterstraat waar nu het Dienstencentrum gevestigd is;
- de klokgevel aan de Zeeweg, met de Lodewijk XVIe vazen op de hoeken en een steen boven de mooie deurpartij, waaruit blijkt dat de gevel uit 1807 dateert.

Bij een wandeling langs de Oude Haven aan de Havenstraat ziet men restaurant "De Haven van Huizen" gevestigd in een oude visrokerij met in hetzelfde pand het Huizer Klederdrachtmuseum. In de haven vindt men het Huizer varende monument, de "Janus Kok" - de laatste in Huizen gebouwde botter die bestemd was voor de visserij. Het is mogelijk met de Janus Kok een tochtje te maken over het Gooimeer.

Binnenkort hopen wij u te kunnen berichten over het winterprogramma en u voor de eerste ledenavond uit te nodigen. Graag tot ziens,

Het Bestuur

Bestuur Historische Kring Huizen

voorzitter:	vacature
vice-voorzitter:	Ing. W.H.H. Groothoff Gooierserf 204, 1276 KP Huizen, tel. 51540
waarnemend secretaris/ penningmeester:	Drs. C. Kruijmer Botterstraat 7a, 1271 XL Huizen, tel 51713
bestuurslid:	L. Kruijmer Haardstedelaan 32, 1272 NM Huizen, tel. 55151
bestuurslid:	Mw. T. Kruijmer-Vos Botterstraat 7a, 1271 XL Huizen, tel. 51713
archivaris:	M.P. Rooth Punter 13, 1276 CX Huizen, tel. 64535
ledenadministratie:	Mw. T. Rooth-Piëst Punter 13, 1276 CX Huizen, tel. 64535

Klederdrachtgroep:	Mw. J.W. van Geenen-van den Berg Lijzij 109, 1276 GK Huizen, tel. 52807
Redactie Berichtenblad:	Mw. G.E.E. van Noppen Brede Englaan 12, 1272 GS Huizen, tel. 53783

Geheel of gedeeltelijk overnemen van artikelen slechts toegestaan met uitdrukkelijke bronvermelding en na schriftelijke toestemming.

EEN NIEUWE VERENIGING: DE VERENIGING OPEN MONUMENTEN

In september 1994 wordt de Vereniging Open Monumenten opgericht als een landelijke vereniging voor cultuurmonumenten, gericht op een breed publiek. De vereniging wil zich er sterk voor maken dat de resten van het verleden overal in Nederland behouden blijven. Onder die resten verstaat de vereniging landschap, archeologie, monumentale gebouwen, en alles wat daar bij hoort. Men wil zo veel mogelijk mensen informeren en cultuurmonumenten voor een breed publiek toegankelijk maken.

Voorgenomen activiteiten zijn:

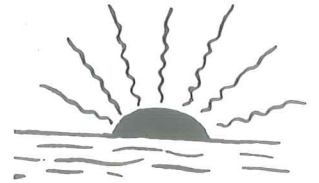
- monumenten behouden en beheren die bedreigd worden in hun bestaan en die niet door bestaande organisaties beschermd (kunnen) worden;
- samen met andere organisaties een visie ontwikkelen om op te komen voor de belangen van de zorg van ons cultuur-historisch erfgoed;
- de openstelling van monumenten bevorderen en daarover informatie verstrekken;
- evenementen en activiteiten in historische omgeving organiseren;
- een tijdschrift en andere publikaties (zoals een handboek) uitgeven en educatieve programma's ontwikkelen;
- erfgoedwinkels, bezoekerscentra en logiesaccommodaties in historische gebouwen inrichten;
- sponsors aantrekken en fondsen werven om het financiële draagvlak van de zorg voor ons erfgoed te vergroten.

Rond de Open Monumentendag op 10 september a.s. (zie pag. 1) zal op uitgebreide schaal een ledenwerfcampagne van start gaan, onder meer in alle landelijke en regionale dagbladen.

"Bewaar het verleden voor de toekomst"

Op vrijdag 2 september 1994 verschijnt:

"HELP ONS HET HOOFD BOVEN WATER HOUDEN!!

De visserij in Huizen gedurende de eerste drie decennia van de twintigste eeuw"

geschreven door mevrouw Drs. A.E. van der Hulst, die daarmee de H.N. ter Veen-jaarprijs voor Flevoland 1992 won. Het eerste exemplaar wordt aangeboden aan de burgemeester van Huizen, Drs. W.K. Hoekzema.

Help ons het hoofd boven water houden!! verhaalt over de vissersplaats Huizen aan het einde van de negentiende eeuw en het begin van de twintigste eeuw. Beschreven zijn de achteruitgang van de Zuiderzeevervisserij, en de invloed van de Eerste Wereldoorlog en de Zuiderzeewerken op de werkgelegenheid in het visserijbedrijf. Hoe reageerde het gemeentebestuur van Huizen en welke maatregelen nam de rijksoverheid? Wat deed het personeel van de nevenbedrijven (de rokerijen, visventerij en scheepswerven), en op welke wijze ondergingen de Huizer vissers de veranderingen in hun leefomstandigheden?

In *Help ons het hoofd boven water houden!!* wordt ingegaan op het werk van de Visschersvereniging 'ONS BELANG' (de belangenorganisatie waarin de Huizer vissers vanaf 1905 georganiseerd waren) en de kredietverlening door de Credietvereniging. Verder wordt aandacht besteed aan de plaatselijke initiatieven tot werkverschaffing en omscholing van jonge vissers en visserszonen, en aan de van rijkswege ingestelde Zuiderzeesteunwet uit 1925.

Help ons het hoofd boven water houden!! is rijk geïllustreerd en telt 108 pagina's. Het boek is verschenen als deel 10 in de serie *Flevo Profiel*, een uitgave van het Sociaal Historisch Centrum voor Flevoland. Prijs: fl. 24,50; te verkrijgen bij de boekhandel of te bestellen bij de Stichting Uitgeverij De Twaalfde Provincie in Lelystad (tel. 03200-56214).

Nadere informatie: mw. van der Most, Sociaal Historisch Centrum voor Flevoland, Postbus 73, 8200 AB Lelystad. Bureau: Botter 14-10, 8232 JR Lelystad (tel. 03200-55404).

UITNODIGING van de HISTORISCHE KRING LAREN

Op dinsdag 20 september a.s. zal de Historische Kring Laren het nieuwe seizoen beginnen met een dia-presentatie door de heer G.L. de Boer over het onderwerp "Pauselijke Zouaven", een en ander naar aanleiding van zijn boek "Zouaven tussen Vecht en Eem".

Als inleiding zal de heer de Boer vertellen wat zouaven waren en wat zij deden. Daarna kunt u genieten van de vele dia's die gemaakt zijn van oude foto's en documenten, maar ook van hedendaagse opnamen uit Laren en Oudenbosch.

De avond vindt plaats in de aula van de St. Jan Mavo aan de Kerklaan te Laren, ingang tegenover Kerklaan nr. 7. Aanvang 20.00 uur. Toegang voor niet-leden fl. 2,50 per persoon.

DE KUNSTENAAR R.N. ROLAND HOLST EN HUIZEN

M. Heijder

Toen op 31 december 1938 de kunstenaar professor R.N. Roland Holst overleed, had hij zijn atelier-nalatenschap onder enkele bepalingen gelegateerd aan de Staat der Nederlanden. Zo moest een door hem aangewezen deskundig driemanschap de nalatenschap eerst zuiveren. Daarna moest de erfenis gedurende veertig jaar verzegeld bewaard worden. Alsdan zou een nieuwe commissie van kunstenaars, aangewezen door de Regering, de nalatenschap weer zuiveren. In 1979 besloten de leden van laatstbedoelde commissie dat de gehele nalatenschap, zoals zij die hadden aangetroffen, bewaard moest blijven en kwam het Rijk in het bezit van bijna het volledige oeuvre van de veelzijdige kunstenaar Roland Holst. Schilderijen, een groot aantal tekeningen, etsen, litho's, steengravures, houtsneden, cartons en ontwerpen voor muurdecoraties en glazen ramen.

Wie was Roland Holst?

Richard Nicolaüs Roland Holst werd geboren op 4 december 1868 te Amsterdam als jongste van acht kinderen. Zijn ouders waren welgestelde mensen, woonden op de deftige Herengracht te Amsterdam niet ver van de Westerkerk, en hadden voor de zomermaanden een buitenhuis te Breukelen. Dat werd in 1879 verkocht, terwijl de familie dat jaar ook verhuisde naar een nieuwe woning: P.C. Hooftstraat hoek Stadhouderskade, tegenover het in aanbouw zijnde Rijksmuseum (geopend in 1885). Een exclusieve woonbuurt naar een ontwerp van de architect van het Rijksmuseum, P.J.H. Cuypers.

Na een eerste keer gezakt te zijn wordt "Rik" in 1886 toegelaten tot de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten te Amsterdam. August Allebé was toen hoogleraar-directeur, terwijl de bekende katholieke voorman J.A. Alberdingk Thijm hoogleraar was in aesthetica en kunstgeschiedenis. In de volgende jaren gaat Roland Holst de natuur in om te tekenen. In 1888 samen met zijn vriend Carl Breitenstein naar Breukelen, in 1889 en 1890 met Jan Verkade naar Hattum om te schilderen en te tekenen. In 1890 verlaat hij de academie als impressionist met grote sympathie voor Breitner. Tijdens de strenge winter van 1891 vinden we hem in Heerde met H.G. van Rinkhuijzen, maar dan keert hij weer terug naar Amsterdam. In juni 1891 exposeert Roland Holst op een tentoonstelling in Utrecht, evenals op de voorjaars tentoonstelling van Arti in 1892. In de zomer van dat jaar gaat hij met Bosch Reitz naar Eemnes om te werken in Blaricum en Huizen waar hij, om zich van het impressionisme wat los te maken, lijntekeningen maakt. In december 1892 organiseert hij de Van Gogh tentoonstelling te Amsterdam.

In 1893 leert Roland Holst de dichter Albert Verwey kennen en Henriëtte van der Schalk met wie hij zich in de zomer verlooft. Aan het einde van dat jaar gaat Roland Holst voor enkele maanden naar Londen waar hij eveneens broeders in de kunst ontmoet. In 1895 verzorgt hij de uitgave van Henriëtte's "Sonnetten en Verzen in Terzinen^{*} Geschreven". In januari van het volgende jaar trouwen ze. Zij vestigen zich in 's-Graveland waar contacten ontstaan met kunstenaars en schrijvers als Herman Gorter, Jan Veth, Frederik van Eeden en Wally Moes. Het echtpaar is financieel onafhankelijk en blijft kinderloos. In 1903 verhuizen ze naar Laren, waar onder andere ook woonden Anton Derkinderen, Wally Moes en Bosch Reitz. In 1918 wordt Roland Holst benoemd aan de Rijksacademie in Amsterdam om les te geven in compositieleer. Een jaar later verhuist het echtpaar weer, nu naar Zundert. In 1926 volgt de eervolle benoeming tot hoogleraar-directeur van de Rijksacademie in Amsterdam. Waarschijnlijk hierdoor verhuizen ze nu naar Bloemendaal. In 1934 neemt Roland Holst ontslag en op 31 december 1938 komt hij in Bloemendaal te overlijden.

*) een bepaald rijmschema

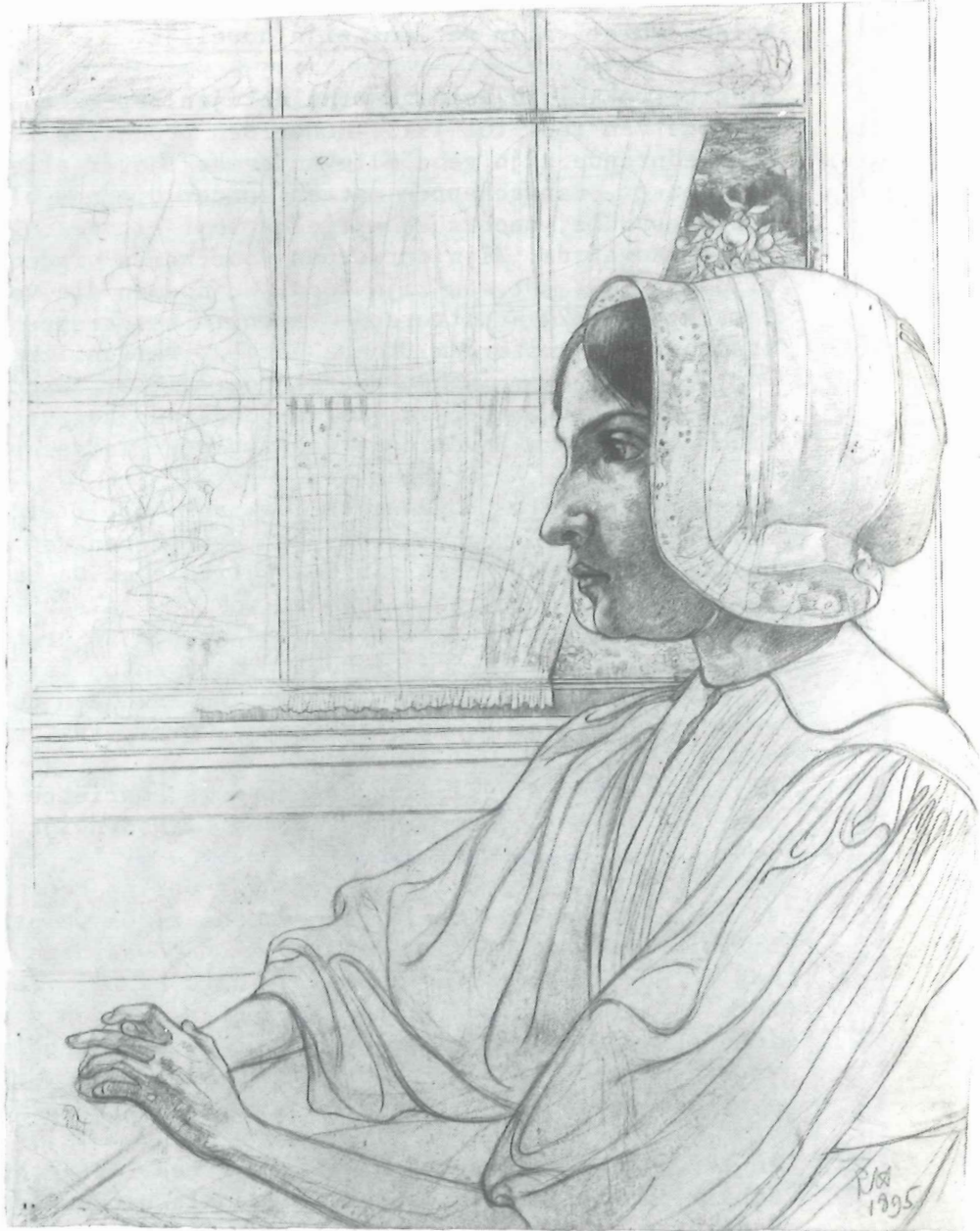

Foto 1

R.N. Roland Holst
Huizer meisje
1895

(zie blz. 7)

Foto 2

R.N. Roland Holst
Staand Huizer meisje
1898

(zie blz. 7)

Roland Holst, zijn werken, zijn huwelijk

Zijn betrekkelijk weinige schilderijen beperken zich in hoofdzaak tot de periode van 1881 tot 1913. Honderden prachtige litho's en tekeningen heeft hij gedurende zijn gehele leven gemaakt over allerlei onderwerpen. Studies van mensen, landschappen met en zonder dieren, bloemen, affiches, ex-libris-sen, kostuums, decors en affiches voor uitvoeringen van "Het Toneel" van Willem Royaards. Zijn ontwerpen voor ramen vinden we hoofdzakelijk in de tijd van 1923 tot aan zijn dood. We noemen die voor de aula van het Amsterdams Lyceum, 24 schitterende ramen in het trappenhuis van het voormalige stadhuis van Amsterdam (thans hotel), verschillende prachtige ramen in de Dom te Utrecht en in het postkantoor aldaar. Wandschilderingen in de Beurs van Berlage in Amsterdam, in de Bondsraadzaal van de Algemeene Nederlandsche Diamantbewerders Bond in de hoofdstad en marmerdecoraties in het gebouw voor de Hoge Raad te 's-Gravenhage.

Al zijn werk getuigt van grote vakmanschap, liefde voor de schone vorm en ambachtelijke zuiverheid. Bij het bestuderen van zijn nalatenschap komt men beslist onder de indruk van de kwaliteit en de omvang. Bij al die kunstuitingen publiceert Roland Holst ook nog. Als 25-jarige schrijft hij in "De Nieuwe Gids" een artikel over de door hem zo bewonderde muurschilderingen in het stadhuis van 's-Hertogenbosch door Anton Derkinderen. In 1923 publiceert hij "Over kunst en kunstenaar" met in 1928 een tweede deel. In 1923 verschijnt eveneens het fijnzinnige "Overpeinzingen van een bramenzoeker".

Zijn niet minder bekende echtgenote is Henriëtte Goverdina Anna van der Schalk, op 24 februari 1869 geboren in Noordwijk, dichteres en prozaïste. Een sociaal bewogen vrouw.

Er was in de laatste decennia van de vorige eeuw nog veel onrecht en maatschappelijke ongelijkheid. Aan de ene zijde welstand, aan de andere zijde bittere armoede, slechte voeding, mensonwaardige huisvesting, enz. In 1894 was de Sociaal Demokratische Arbeiders Partij, de SDAP, opgericht door de twaalf "apostelen", zoals de oprichters werden genoemd, gefundeerd op de ideeën van de grondleggers voor het wetenschappelijk socialisme, Karl Marx en Friedrich Engels. Een wettelijke acht-uren werkdag, stemrecht voor iedereen, medezeggenschap in Kamers en Gemeenteraden waren de strijdpunten.

In 1897, dus kort na hun huwelijk, treedt het echtpaar Roland Holst-van der Schalk toe tot de nieuwe partij evenals het echtpaar Gorter-Koopmans. Henriëtte is een hartstochtelijke marxiste en neemt met Gorter deel aan de redactie van het socialistische maandblad "De Nieuwe Tijd". Tot 1911 blijft zij lid van de SDAP. De ideeën van Gandhi over geestelijke weerbaarheid spreken haar zeer aan. Droom en daad verenigen en de liefde laten zegevieren is haar credo. Als religieus socialiste is zij geëindigd. Buiten haar politieke activiteiten om is Henriëtte ook zeer productief met schrijven. Een indrukwekkende lijst van dichtwerken en verhalen in proza zijn van haar hand verschenen als een getuigenis van haar arbeidzaam leven en haar geestelijke instelling. Op 21 november 1952 is ze in Amsterdam overleden. Onnodig te zeggen dat deze sterke vrouw invloed heeft op haar man. Zo komt hij onder andere tot het tekenen van enkele politieke prenten en affiches.

Roland Holst en Huizen

Aan het geïsoleerde bestaan van het Gooi kwam in de zeventiger jaren van de vorige eeuw een einde met de door de Hollandsche IJzeren Spoorweg Mij. aangelegde treinverbinding Amsterdam - Hilversum - Utrecht. Dat isolement werd nog meer verbroken toen in 1881, op particulier initiatief en met geleend kapitaal, de Gooise stoomtram Amsterdam met Diemerbrug verbond.

Foto 3

Huizer vrouw aan waterkant
R.N. Roland Holst
1898

.....

De drie tekeningen van R.N. Roland Holst op blz. 5 en blz. 7 zijn in het bezit van de Collectie Rijksmuseum Amsterdam en werden met toestemming gereproduceerd. De volledige gegevens worden hieronder vermeld.

- (1) R.N. Roland Holst del, Huizer meisje, 1895, inv. RP-T-1979-65
- (2) R.N. Roland Holst del, Staand Huizer meisje, 1898, inv. RP-T-1979-86
- (3) R.N. Roland Holst del, Huizer vrouw aan waterkant, inv. RP-T-1979-85

Verder verwijzen wij u graag naar het Rijksprentenkabinet in het Rijksmuseum in Amsterdam voor een vouwblad met de werken van R.N. Roland Holst, waarin nog enkele van zijn Huizer tekeningen staan afgedrukt.

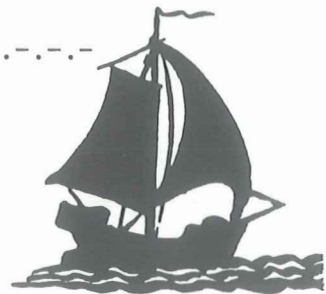
.....

In 1882 kwam de verbinding met Naarden tot stand en in 1883 Naarden - Laren - Hilversum - Laren - Blaricum - Huizen. In datzelfde jaar werd de Gooise tramcirkel gesloten met de verbinding Naarden - Huizen. Zoals hiervoor reeds geschreven, vinden we Roland Holst samen met zijn vriend Bosch Reitz in 1892, als hij 24/25 jaar oud is, in Eemnes. Fietsen zullen de jongelui toen nog wel niet gehad hebben en wat lag er meer voor de hand dan met de stoomtram naar Huizen te gaan?

Ondanks zulk een werelds vervoermiddel als de stoomtram blijft het dorp nog lang een besloten bestaan leiden. De bevolking leeft eenvoudig, ingetogen, arbeidzaam en vroom; vermengt zich niet of nauwelijks met mensen van buiten en gaat zich niet te buiten aan zedenbedervende of lichaamslopende dingen. Mogen de gezichten van de mannen nog wel eens doorgroeft zijn van het harde vissersleven of het werken in de brandende zon op het land, de vrouwen hebben doorgaans zuivere gezichten met een calvinistische trek. Het zijn "nette" gezichten en daardoor hebben de Huizer vrouwen in die dagen een zekere vermaardheid. Het is daarom ook niet vreemd dat Roland Holst en zijn vriend in 1892, en nog enkele jaren nadien, Huizen opzoeken om daar hun tekenmodellen te vinden. Van de hier afgebeelde prenten straalt de zuiverheid en eenvoud als het ware af, terwijl de tekentechniek subliem is te noemen.

Het zou aardig zijn te weten te komen hoe die twee jonge artiesten - waar men toch wel vreemd tegenaan gekeken zal hebben - het zo ver gekregen hebben dat die ietwat schuwe Huizer meisjes voor hen hebben willen poseren!

(Bron: Rijksprentenkabinet, Rijksmuseum Amsterdam.)

HET LEVEN VAN EEN VISSERMAN IN DE 19e EEUW

Gegevens en documenten uit familie-onderzoek van Mw. M. Vermeij-van Wessel

Jan Sijbrandse de Groot werd geboren op 6 januari 1798 te Huizen als negende kind (en jongste zoon) van een gezin met 10 kinderen. Zijn vaders naam was Geurt Sijbrantsz.; later voegde deze er de Groot aan toe, de naam van zijn moeder. De moeder van Jan was Anna Maria van Wessel. Een dag na de geboorte, op 7 januari 1798, werd het kind gedoopt, met als doopgetuige Gerritje Jaspers Sijbrantsz.

Op 30 april 1825 trouwde Jan Sijbrandse de Groot met Geertje (Jans) Boor, nadat het huwelijk volgens de wet tweemaal afgekondigd was: namelijk "behoorlijk voor de hoofddeur van het huis der Gemeente alhier afgelezen en aangeplakt". De huwelijksakte van de burgerlijke stand vindt u op blz. 10 met een transcriptie op blz. 11.

Zeven keer deed Jan aangifte van de geboorte van een kind, vier zoons, twee dochters en een levenloos geboren kind. Het huwelijk duurde 18 jaar en na Geertjes overlijden hertrouwde hij niet meer.

Terwijl Jan zich in het vooronder bevond van zijn vissersboot met zijn oudste zoon aan het roer, werden zij in december 1863 door een storm overvallen. De schuit zonk en Jan verdronk, 65 jaar oud; zijn zoon overleefde het ongeluk. Op blz. 9 vindt u de overlijdensakte met transcriptie.

Heden den vijftien December ^{N^o 65.} Achttienhonderd
Drie en Zestig, zijn voor ons ondergeteekende, Ambtenaar van den burgerlijken stand der
gemeente Huizen verschenen

Geurt Janszoon de Groot van beroep
visscher oud zeven en dertig jaren, wonende

althier te Huizen, zoon overledene, en Lambert Pieterszoon Westland van de na te noemen
van beroep visscher oud twee en dertig jaren, wonende

mede alhier te Huizen, niets van de overledene, welke ons
hebben verklaard, dat op den vierden December Jongstleden
des morgens ten vijf ure, in het huis staande derzee nabij en ten oosten
van de haven te Huizen, ten gevolge van op dien dag gewoedte storm
in den ouderdom van vijfen en zestig jaren is overleden Jan Sijbrandse de Groot
van beroep visscher geboren te Huizen
en wonende alhier, zoon van Geurt Sijbrandse de Groot, en
Anna Maria van Wessel, beide overleden, weduwe
naar Jan Geertje Janse Boor.

En hebben wij hiervan opgemaakt deze akte, welke na voorlezing door ons benevens de
comparanten is onderteeekend

De Ambtenaar voornoemd.

G de Groot
L Westland

C.W. Rebel

No. 65

Heden den vijftien December Achttienhonderd Drie en zestig,
zijn voor ons ondergeteekende, Ambtenaar van den Burgerlijken
Stand der gemeente Huizen verschenen Geurt Janszoon de Groot
Goedge- van beroep visscher oud zeven en dertig jaren, wonende alhier
keurt de te Huizen, zoon van de na te noemen overledene, en Lambert
doorha- Pieterszoon Westland van beroep visscher oud twee en dertig
ling van jaren, wonende mede alhier te Huizen, niets van de overledene,
drie ge- welke ons hebben verklaard, dat op den vierden December Jongst-
drukte leden des morgens ten vijf ure, in het huis staande de Zui-
woorden derzee nabij en ten oosten van de haven te Huizen, ten gevol-
in deze ge van op dien dag gewoed hebbende storm door het zinken der
acte vischschuit waarin hij zich bevond is verdronken en alzo is
G de Groot overleden Jan Sijbrandse de Groot van beroep visscher gebo-
L Westland ren te Huizen en wonende alhier, zoon van Geurt Sijbrandse
C.W. Rebel de Groot, en Anna Maria van Wessel, beide overleden, weduw-
naar van Geertje Janse Boor.

En hebben wij hiervan opgemaakt deze akte, welke na voorle-
zing door ons benevens de comparanten is onderteeekend

G de Groot
L Westland

C.W. Rebel

Op heden den dertigste April des Jaars Achttienhonderd Vijf en Twintig des namiddags ten ses uren, zijn voor ons Schout Ambttenaar van den Burgerlijken Stand der Gemeente Huizen verschenen, ten einde een Huwelijk aan te gaan, Jan Sijbrandse de Groot, jongman van beroep visscher, wonende te Huizen en aldaar geboren den Zesden Januarij Zeventienhonderd acht en negentig zoon van Geurt Sijbrandse de Groot visscher alhier en Anna Maria van Wessel Echtelieden wonende te Huizen en deze tegenwoordig de met haren man geassisteerd en in dit Huwelijk ..nsen..rende, hebbende hij comparant aan zijne verplichtingen op de nationale militie voldaan blijktens attest en ...gen en ...tig Mei achttienhonderd vier en twintig door zijn Excellentie den Heere StaatsraadGouverneur van Noord Holland geteekend.

En Geertje Janszoon Boor, jongedochter zonder beroep mede wonende te Huizen en aldaar gedoopt den tweeden October des jaars Achttienhonderd en drie, meerderjarige dochter van Jan Pieterszoon Boor karreman en Marretje Joosten Bout Echtelieden wonende beide te Huizen .n deze mede present de vrouw met haren man geadsisteerd en in dit Huwelijk consisterdende.

De voorafgaande Acten, welke nevens het Zesde Hoofdstuk van het Huwelijk, volgens de Wet van 26 Ventose XIe Jaar, voorgelezen zijn, bestaan: in een Extract uit het Register der Afkondigingen, behoorlijk voor de hoofddeur van het huis der Gemeente alhier afgelezen en aangeplakt; de eerste op Zondag den Zeventienden April en de tweede op Zondag den vier en twintigsten April beide jongstleden op het Uur van den middag. Zijnde geen oppositie tegen het voorschreeve huwelijk ter onse kennis is gekomen.

Zijnde de acten van geboorten der beide Comparanten en de Vrijstelling der militie van den Comparant hiernevens gevoegd.

Waarna wij hun, bij name en afzonderlijk, hebben afgevraagd: of zij elkander aannamen als Man en Vrouw, het welk door hun, ieder in het bijzonder, met ja beantwoord zijnde, hebben wij, in naam der Wet, uitspraak gedaan, dat zij door het huwelijk zijn vereenigd: alles ingevolge het derde Hoofdstuk der Wet van Ventose XIe Jaar, en in tegenwoordigheid van den Heeren Hendrik Rebel, fabrikant, oud drie en vijftig Jaren en Jacob Gleijn, Gra..., oud vijf en veertig Jaren en Cornelis Petrus de Roeper, Notaris, oud acht en twintig Jaren en Jan Versteeg, bode, oud een en dertig Jaren alle wonende te Huizen de comparanten niet in familie bestaande als getuigen.

Zijnde deze Acte door ons vervaardigd en voorgelezen aan de Comparanten, welke met ons hebben geteekend. doch de Comparanten Jan Sijbrants de Groot, Geurt Sijbrands de Groot en Marretje Joosten Bout met een kruisje, zij verklaarden hunnen namen niet te kunnen schrijven of tekenen.

XX X n
Geertje Janse Boor
Anna Maria van Wessel
Jan Boor

Hendrik Rebel
Jacob Gleijn
A Dooreboom

Jan Versteeg
C.P. de Roeper

HET DORP HUIZEN IN VROEGER TIJDEN (deel 4)

door de heer T. Kos

Dit is het vierde deel van de persoonlijke herinneringen aan Huizen van de oud-onderwijzer Tijmen Jacobz. Kos, te Huizen geboren op 18 augustus 1897 en overleden in Hilversum op 16 december 1973. In dit nummer wordt het deel "Het dorp Huizen in vroeger tijden" afgesloten; de delen "Het boerenbedrijf in Huizen" en "Familieverhalen, Ooitjen en Grôvader" volgen.

De visserij en aanverwante bedrijven (vervolg): Visventers

Sommige vissers zagen al spoedig in dat men met de vishandel meer kon verdienen dan met de visvangst. Zij kochten een oude, niet meer zeewaardige schuit en zochten hiervoor een ligplaats op de Zeeburg bij Amsterdam. Vervolgens schaften zij zich een grote kruiwagen aan en kochten op de Amsterdamse visafslag een partij vis, die zij op de kruiwagen in de hoofdstad gingen uitventen, al roepend langs de straten en grachten het Huizense volkslied: "Bobbie bot, bobbie bot!" Daar zij met een kruiwagen liepen, werden zij kruiers genoemd. En omdat velen van hen niet al te ijverig waren werd wel eens gekscherend gezegd: "Kruier, hoe langer hoe luier!" In heel Amsterdam waren deze visventers bekende figuren.

In vroeger tijden waren vele levensmiddelen belast, zo ook vis. Maar deze venters trachtten op handige wijze de belasting te ontduiken. Zij bezorgden de belastingambtenaren veel extra werk om het geld binnen te krijgen. En veelal met weinig succes. Door de visventers een vaste verkoopplaats aan te bieden op de Herenmarkt bij de Haarlemmerstraat, dacht men de belastingontduikers te krijgen. Maar de kruiers waren slimmer. Zij weigerden hun standplaats op de Herenmarkt in te nemen en ventten hun koopwaar langs de huizen uit. Tenslotte liet het stadsbestuur de goocheme knapen maar ongemoeid. De verdiensten in deze kleinhandel waren over het algemeen niet slecht. Dat bleek uit hun spreekwoord: "Het schuim van de negotie is altijd nog beter dan het goud van de arbeid". Algemeen was bekend dat deze straathandelaars hun klanten overvroegen en probeerden zoveel mogelijk grote winst te behalen.

Het stadsbestuur had keurmeesters aangesteld om toezicht te houden op de kwaliteit van de vis. Als de handelswaar niet al te fris meer rook en de keurmeesters in de buurt waren, wisten de venters vaak aan de controle te ontsnappen door in nauwe steegjes te rijden en plotseling onzichtbaar te worden voor de controleur. De oude Gerrit wist daarvan geestig te vertellen. "Op zekeren dag zaten de keurmeesters mij op de hielen. De vervolging was fel alsof ik een moord had begaan. Mijn bot was niet helemaal vers. Ik verdween van de ene steeg in de andere. Maar de mannen van de keuringsdienst lieten me niet met rust. Telkens doken zij weer op. Bij de Prinsengracht zag ik geen kans meer om te ontsnappen. Wat nu te beginnen? Ik reed met de kruiwagen langs de wallekant en plotseling viel de wagen met inhoud in de gracht. De vracht vis schoot in het water, maar de kruiwagen bleef drijven.

Gedienstige mensen snelden toe en al spoedig lukte het de kruiwagen op het droge te krijgen. Amsterdammers zijn nieuwsgierige mensen. Van alle kanten stroomde het publiek toe. En ik stond daar tussen met betraande ogen. Ik begon luidkeels te jammeren en riep: "Het ongeluk achtervolgt mij. Mijn negotie waar al mijn geld in zit, ben ik kwijt. Wat moet ik, arme man met een groot gezin, beginnen?" Een heer, met mijn lot bewogen, ging met zijn hoed rond. Van alle kanten werd goedgeefs geofferd, want goedgeefs zijn de bewoners van de hoofdstad wel. Gul was er gegeven. En met een vriendelijk gebaar werd mij de inhoud van de hoed ter hand gesteld. Ik bedankte de collectant en de milde gevers recht hartelijk en vertrok. De mensenmassa loste zich ook op. Ik had een beste dag", zo besloot de oude Gerrit zijn verhaal.

De landkruiers

Een andere groep van kruiers waren de z.g. landkruiers, die in andere delen van Nederland hun waren uitventten. Op hoogwielige karren werd de bot of haring naar Utrecht, 's-Hertogenbosch en Gorinchem vervoerd en door kruiers op kruiwagens overgeladen en ter plaatse uitgevent.

Duitse kruiers

De Frans-Duitse oorlog van 1870, die met een grote overwinning voor het laatstgenoemde land eindigde, heeft voor het nieuwe Duitse keizerrijk enorme veranderingen gebracht. Het werd van een agrarisch land een industrieland. De werkgelegenheid en welvaart stegen nu snel. In de steden langs de Rijn en in het Ruhrgebied kwam een geweldige industrie tot ontwikkeling. Hier ontstond een groot consumptiegebied. Er kwam een toenemende vraag naar levensmiddelen, vooral vis en kaas. Vis kon het naburige Nederland leveren, maar het product is gauw aan bederf onderhevig. De aanleg van de Rijnspoorweg in het jaar 1860 vanuit Amsterdam over Utrecht, Arnhem, Duisburg, Düsseldorf naar Keulen zorgde voor een snel vervoer van vis naar die streken. Deze vis was o.a. ook uit Huizen afkomstig. De kooplui uit ons dorp werden de Duitse kruiers genoemd. Zij brachten vooral bokking aan de markt en wisten met deze negotie flink te verdienen. Zij waren lang van huis, 5 of 6 weken was heel gewoon. De opvoeding van de kinderen was daarom aan de vrouw des huizes toevertrouwd. Ook al hadden de mannen zich in het vreemde land een goede positie verworven, dan toch moesten zij er van afzien zich met hun gezin daar in de nieuwe woonplaats te vestigen. De vrouwen weigerden pertinent hun geboorteplaats te verlaten. De binding met het oude dorp Huizen was te sterk.

Meestal oefenden de Duitse kruiers hun beroep paarsgewijze uit. Men onderscheidde bovenkruiers en onderkruiers. De laatsten waren de assistenten van de eersten en verrichtten hun werk in loondienst met een aandeel in de winst. Voor de Eerste Wereldoorlog ontmoette men in Keulen in en om de markthallen tientallen van deze kruiers, die daar ter plaatse hun beroep uitoefenden, omringd door kopers die gretig hun koopwaar afnamen. Wanneer de aanvoer van bokking uit Nederland stokte, schakelden de kooplui op een ander artikel over, en wel Hollandse kaas, waar ook goed geld mee te verdienen was. Al spoedig moest de kruiwagen wijken voor de handkar. En wanneer de zaken nog beter gingen, werd deze vervangen door een vierwielige ponniewagen. Als een koning op zijn zegekar reed de kruier door de stad om de winkels te bevoorraden. Van venter was hij nu grossier geworden. Op zijn wagen liet hij schilderen: "Holländische Fisch, immer frisch!"

Maar niet alle Duitse kruiers ging het voor de wind. Sommigen misten de aanleg voor de handel en leidden een pover bestaan. Zij schaamden zich voor hun vakgenoten, die hoog opgaven van de gemaakte winsten. En met loden schoenen gingen deze minimunlijders naar hun dorp terug. Hun vrouwen, die al zo vaak teleurgesteld waren over de verdiensten, moesten opnieuw horen dat het weer mis was. Tot deze laatste categorie hoorde ook een zekere Barend Bluf, de echtgenoot van Barendje. Zij droeg het hart heel hoog en wilde voor de omgeving niet erkennen dat haar man als kruier mislukt was. Haar kinderen had zij goed gedresseerd en ingepeperd niet te laten merken hoe zuinig het in haar gezin toeging. En wanneer Barend, na een afwezigheid van 6 weken, uit Duitsland terugkeerde, moest de hele buurt weten dat de man zogenaamd een zware buidel met marken had meegebracht en dat er feest gevierd werd in huize Bluf. Vandaar de uitroep van haar kinderen die voor het huis speelden: "Vader is thuis, ham op ons brôd!" Na enige tijd stak moeder haar hoofd door de deuropening en galmde luid, zodat alle burens het horen konden: "Kijer, wat willen jullie op je brôd, ham, lever, kaes, of stroop?" En één-drachtig riepen de kinderen: "Hm, moeder, stroop!" Aldus geschiedde en de eer was gered.

Hier eindigt deel 1. Wordt vervolgd met: "Het boerenbedrijf in Huizen".

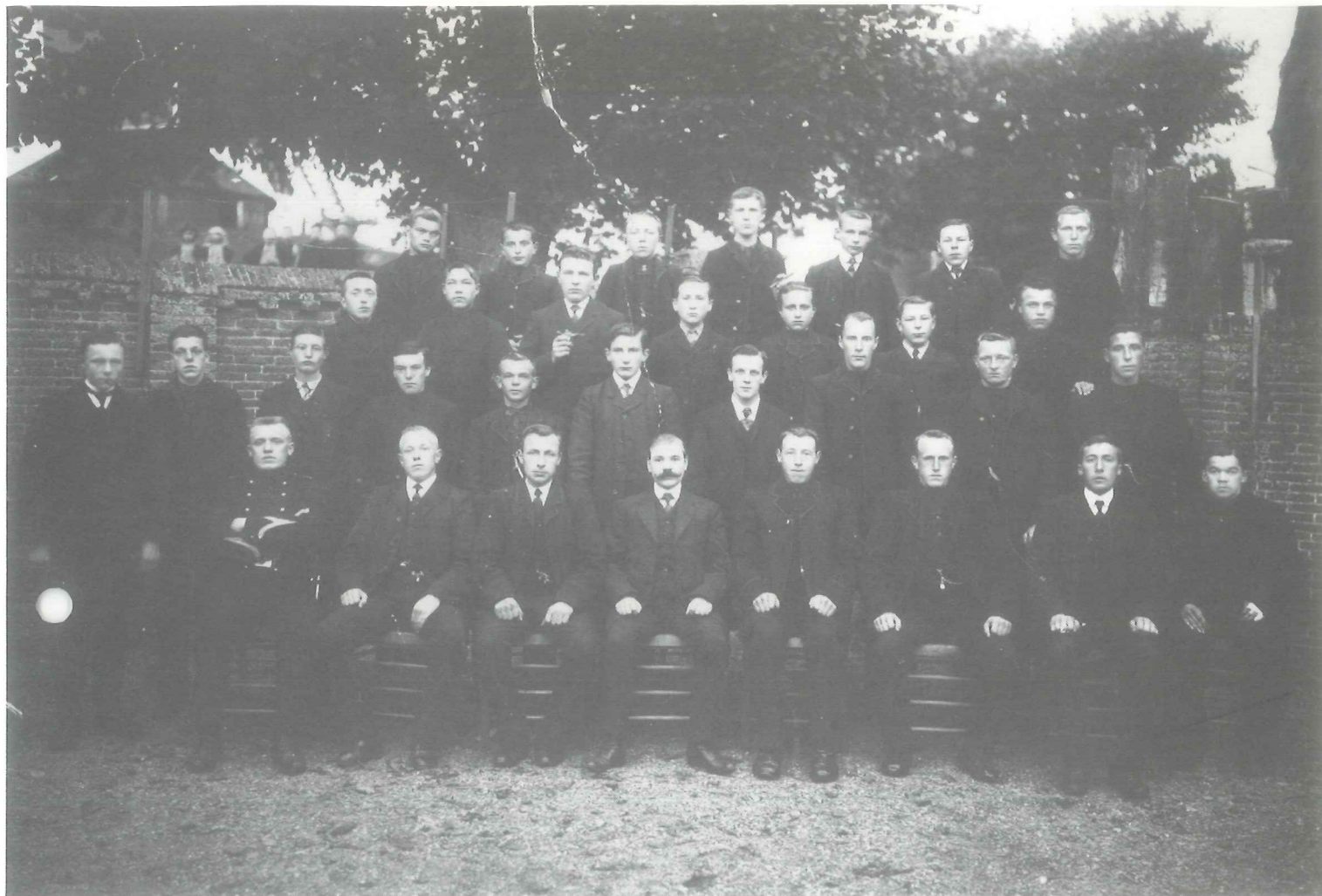
ASSISTENTIE GEVRAAGD VAN ONZE LEZERS

Naar aanleiding van het boek "De Huizer Molen" schreef de heer R.R. Zeeman in het Reformatorisch Dagblad een recensie, met daarin niet alleen een beknopte samenvatting van de geschiedenis van molen en molenaars, maar ook nog aanvullende informatie! Op blz. 130 van het boek staat namelijk een groepsfoto van de Christelijke Jongelings Vereniging "Samuel" uit 1910 (collectie G. Otten). Van de tweeëndertig jongemanen waren echter bij het ter perse gaan niet alle namen bekend. De heer Zeeman weet nu te vertellen dat bij nr. 19 (.... Schaap) de voornaam Hendrik en het beroep tuinman ingevuld kunnen worden. Verder is inmiddels bekend geworden dat nr. 2 niet Jac. Visser maar Jan Visser was, een visserman.

Deze aanvullingen waren voor de redactie aanleiding om de foto met de namenlijst in het Berichtenblad te publiceren met de vraag:

kunt u nog meer lege plekken opvullen?

Graag eventuele reacties aan het secretariaat (adres op blz. 2).

1 2 3 4 5 6 7

8 9 10 11 12 13 14

15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

25 26 27 28 29 30 31 32

1 Gijs Schaap, groenteman	17 ... Vreeswijk, visventer
2 Jan Visser, visserman	18 Lambert Westland, timmerman
3 Hendrik Teeuwissen, kaasventer	19 Hendrik Schaap, tuinman
4 Cornelis v.d. Poel, arbeider gasfabr.	20 ... Kruimer
5 Lambert Honing, grondwerker	21 Jan Goedhart, zeilmaker
6 Jac. Rebel, timmerman, later dominee	22 Jaap Vos, boer E. Ludenstraat 30
7 Willem Rebel, boer Plaveenseweg 14	23 Jacob Mulder, boer Meentweg 11
8 Dirk Visser, timmerman	24 Hendrik Westland, winkelier Hulweg 46
9 Joost Lustig, tuinman	25 Lambert Moll, beroepsmilitair
10 Jan Rebel, bakker Havenstraat 35	26 Jan Gooyer, visventer
11 Janus Kooy, bakker Lindenlaan 18	27 Jan Schaap, timmerman
12 Dirk Rebel, jong overleden	28 meester Bongers (de voorzitter)
13 Gerrit Rebel, boer Noorderbuurt 1	29 Evert v.d. Roest, boer Julianastr. 45
14 Jan Honing, los arbeider	30 Gerrit Jan Rebel, boer Kerkstr. 56
15 Tijmen Barmmentlo, kolenboer Ceintuur-
baan 3	31 Gerrit Jan Kooy, timmerman
16 Joost Vlaanderen, winkelier Noorderbuurt	32 Gerrit Jan Kos, winkelier Voor-
baan 26

De personen 5 en 14 zijn broers. (De gegevens zijn verkort weergegeven.)

-.-.-.-.-